

Universiteit Utrecht

**Externaliserend probleemgedrag bij kind, kindermishandeling en risico op
uithuisplaatsing**

Verstandelijke beperking bij ouders als moderator

Masterscriptie Universiteit Utrecht

Masteropleiding Clinical Child, Family and Education Studies

Naam: C. H. van Es

Studentnummer: 1093843

UU-ser: 23-0414

Begeleidster: Inge Wissink

Tweede beoordelaar: Joyce Endendijk

Datum: 26-05-2023

Woorden exclusief tabellen: 4497

Woorden inclusief tabellen: 4750

Abstract

Aim: The aim of this study was to examine whether there are associations between child's externalizing problem behavior and child maltreatment on the one hand and out-of-home placement on the other hand and whether parental intellectual disability moderates these associations. **Method:** A total of 286 files of juveniles with a supervision order (in Dutch *ondertoezichtstelling* or OTS) aged 0-18 years were assessed by dichotomously coding the variables 'child's externalizing problem behavior', 'child maltreatment', 'parental intellectual disability' and 'out-of-home placement' using scoring forms. **Results:** The results of the multiple logistic regression analysis showed that child's externalizing problem behavior and parental intellectual disability are significant explanatory variables for out-of-home placement. Child maltreatment is not a significant explanatory variable for out-of-home placement. Moreover, the results of the moderation analysis showed a significant interaction effect between child's externalizing problem behavior and parental intellectual disability on out-of-home placement which means that a child with externalizing problem behavior has a higher risk of being placed out-of-home when parents have an intellectual disability. There is no significant interaction effect for child maltreatment and parental intellectual disability on out-of-home placement. **Discussion:** In conclusion, to prevent or shorten out-of-home placements as much as possible, prevention and intervention programs should specifically target children with externalizing problem behavior and parents with an intellectual disability. An intervention program which can prevent out-of-home placements is intensive outpatient family treatment (in Dutch *intensieve ambulante gezinsbehandeling*). Limitations and implications are discussed.

Inleiding

Uithuisplaatsing

Ter bescherming van de veiligheid van kinderen moeten ze in sommige gevallen in een ander milieu worden geplaatst dan het eigen gezin, ook wel ‘uithuisplaatsing’ genoemd. Het gaat om een alternatief verblijfsmilieu in de vorm van een pleeggezin of instelling waar 24-uurs zorg wordt geboden (Knorth, 2005). In Nederland worden jaarlijks 30.000 kinderen uithuisgeplaatst (Van der Steege, 2013). Bij deze kinderen is er vaak sprake van verschillende problemen, zoals druk, opstandig en/of antisociaal gedrag bij het kind, problemen in de verzorging, ondersteuning en bescherming van het kind, psychische problematiek bij de ouder en slachtofferschap van kindermishandeling (Addink et al., 2012).

Een uithuisplaatsing betekent voor een kind een verandering van primaire leefomgeving en een separatie van vertrouwde personen, wat kan worden beschouwd als een ingrijpende gebeurtenis (Van Ooyen-Houben, 1992). Volgens Côté en collega’s (2018) is de gehechtheid van kinderen aan hun gezin in de vroege kinderjaren van essentieel belang en kan het verstoren hiervan door een uithuisplaatsing op latere leeftijd leiden tot stoornissen rondom middelengebruik, bipolaire stoornissen, een depressie of angst en strafrechtelijke veroordelingen. Ook in de review van Gypen en collega’s (2017) kwam naar voren dat uithuisgeplaatste kinderen op diverse gebieden blijven worstelen, zoals onderwijs, werk, inkomen, huisvesting, middelenmisbruik, criminele veroordelingen en geestelijke gezondheid.

De huidige studie richt zich op de factoren die samenhangen met het al dan niet uithuisgeplaatst worden. Om uithuisplaatsingen te kunnen voorkomen of zoveel mogelijk te kunnen verkorten, is het van essentieel belang dat kennis wordt verworven over de factoren die samenhangen met een uithuisplaatsing, zodat preventie- en interventieprogramma’s zich hierop kunnen richten.

Externaliserend probleemgedrag bij kind

Externaliserend probleemgedrag bij kinderen is een factor die naar verwachting samenhangt met het risico op een uithuisplaatsing en kan worden omschreven als openlijk gedrag dat agressief, vijandig of uitdagend van aard is (Keil & Price, 2006). Een externaliserende gedragsstoornis komt bij 9.2% van de Nederlandse bevolking voor (De Graaf et al., 2012). Ongeveer de helft van de jongeren in de residentiële zorg vertoont externaliserend probleemgedrag (Keil & Price, 2006).

In de reviewstudie van Knorth (2000) kwam naar voren dat ernstige gedragsproblemen bij de jeugdige een belangrijke reden is voor een uithuisplaatsing en dat de kans op een uithuisplaatsing stijgt naarmate de externaliserende gedragsproblematiek als ernstiger wordt

beoordeeld. Volgens Landsverk en collega's (1996) hebben pleegkinderen met externaliserend probleemgedrag de helft minder kans op een hereniging met hun biologische ouders binnen 18 maanden in vergelijking met pleegkinderen zonder externaliserend probleemgedrag. Kinderen met externaliserend probleemgedrag lopen ook nog eens een groter risico op verplaatsingen van verblijfplek, nadat ze zijn uithuisgeplaatst (Jones et al., 2011). Verplaatsingen van verblijfplek leiden tot een verergering van het externaliserend probleemgedrag (Newton et al., 2000).

Aangezien recent nog onvoldoende onderzoek heeft plaatsgevonden bij een grote groep kinderen in Nederland naar de rol van externaliserend probleemgedrag bij het kind in de verklaring van een uithuisplaatsing, wordt in de huidige studie bij een grote groep kinderen in Nederland (met een OTS-maatregel) onderzocht of de aanwezigheid van externaliserend probleemgedrag bij het kind een verklarende factor is voor een uithuisplaatsing.

Kindermishandeling

Een factor die naar verwachting ook samenhangt met een uithuisplaatsing is kindermishandeling. Kindermishandeling omvat alle vormen van fysieke en emotionele mishandeling, seksueel misbruik en verwaarlozing die leiden tot schade aan de ontwikkeling van het kind (Busschers, 2018). Volgens Belsky (1993) kan kindermishandeling ontstaan als in een gezin de stressoren zwaarder wegen dan de ondersteuning. In Nederland ligt het geschatte aantal mishandelde kinderen tussen de 26 en 37 slachtoffers per 1.000 kinderen (Alink et al., 2018). Kinderen onder de drie jaar vormen een kwetsbare groep voor misbruik en verwaarlozing en lopen een grotere kans op een uithuisplaatsing (Berrick et al., 1998).

Ernstige en langdurige kindermishandeling of een hoog risico op kindermishandeling zijn redenen voor een uithuisplaatsing (Knorth, 2000). Volgens DeRoma en collega's (2005) zijn verwaarlozing, lichamelijke mishandeling en seksueel misbruik de belangrijkste redenen voor een uithuisplaatsing. Bij deze factoren is namelijk sprake van onmiddellijk gevaar (Jones, 1993). Ook het onderzoek van Perlman en Fantuzzo (2013) toonde aan dat kinderen met een geschiedenis van kindermishandeling meer kans hebben op een uithuisplaatsing dan leeftijdsgenoten zonder een dergelijk verleden. Bovendien kwam uit het onderzoek van Frame (2002) naar voren dat 97% van de uithuisgeplaatste kinderen in de pleegzorg terecht kwam vanwege kindermishandeling. Een primaire reden om kinderen uit huis te plaatsen, is dus om ze te beschermen tegen misbruik of verwaarlozing (Poertner et al., 1999).

De verklarende waarde van kindermishandeling voor het al dan niet uithuisgeplaatst worden, is echter nog nooit onderzocht in samenhang met externaliserend probleemgedrag bij het kind en een verstandelijke beperking bij de ouders. Het is dus onbekend welke factor het

belangrijkste is in de verklaring van het risico op een uithuisplaatsing. Daarom wordt in de huidige studie onderzocht welke factor (externaliserend probleemgedrag bij het kind, kindermishandeling of verstandelijke beperking bij de ouders) de grootste rol speelt in de verklaring van de kans op een uithuisplaatsing. Ook wordt getoetst of de aan- of afwezigheid van een verstandelijke beperking bij de ouders de verbanden tussen externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling enerzijds en een uithuisplaatsing anderzijds modereert. Tevens wordt onderzocht of kinderen van ouders met en zonder een verstandelijke beperking überhaupt verschillen in de aan- of afwezigheid van externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling.

Verstandelijke beperking bij ouders

Een verstandelijke beperking bij de ouders is dus naar verwachting ook een factor die samenhangt met een uithuisplaatsing en deze factor versterkt mogelijk de verbanden tussen externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling enerzijds en een uithuisplaatsing anderzijds. Men spreekt van een verstandelijke beperking als er sprake is van beperkingen in zowel het verstandelijk functioneren als het adaptief functioneren op praktisch, conceptueel en sociaal gebied (Mevisen et al., 2018). Cijfers van het CBS (2020) laten zien dat 23.560 thuiswonende kinderen opgroeien in een gezin met minimaal één verstandelijk beperkte ouder.

Het onderzoek van De Vries en collega's (2005) toonde aan dat 55% van de ouders met een verstandelijke beperking tekortschoot in de opvoeding en dat veel van hun kinderen om deze reden zijn uithuisgeplaatst. In het onderzoek van Willems en collega's (2007) kwam naar voren dat 51% van de ouders met een verstandelijke beperking niet voldeed aan de criteria van goed genoeg ouderschap (33% wel). Goed genoeg ouderschap werd gedefinieerd als geen uithuisplaatsing, bemoeienis van de Raad voor de Kinderbescherming of aanwijzingen voor verwaarlozing en mishandeling. Geconcludeerd kan worden dat het voor een deel van de verstandelijk beperkte ouders extra moeilijk is om hun kinderen veilig te laten opgroeien, dus het is belangrijk om in de huidige studie te onderzoeken of er verschillen zijn in externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling tussen ouders met en zonder een verstandelijke beperking en of de aanwezigheid van een verstandelijke beperking bij de ouders verder bijdraagt aan de verklaring van een uithuisplaatsing (naast externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling), mogelijk als moderator.

Als ouders een verstandelijke beperking hebben, dan lopen hun kinderen 3 tot 4 keer meer kans op een uithuisplaatsing (McConnell et al., 2021). Het onderzoek van Llewellyn en

Hindmarsh (2015) laat zien dat ongeveer 40 procent van de kinderen met een verstandelijk beperkte ouder niet meer thuis woont.

Kinderen van ouders met een verstandelijke beperking zijn volgens Wade en collega's (2015) oververtegenwoordigd in het kindbeschermingssysteem, omdat verstandelijk beperkte ouders kwetsbaarder zijn voor risicofactoren die samenhangen met de kwaliteit van de opvoeding. Wenselaar (2022) gaf aan dat een mogelijke verklaring voor een hogere kans op een uithuisplaatsing bij kinderen van ouders met een verstandelijke beperking is dat verstandelijk beperkte ouders een verminderde impulsbeheersing hebben, waardoor het risico op lichamelijke mishandeling groter is. Bovendien ervaren ouders met een verstandelijke beperking vaker problemen in de interactie met hun kind, waardoor ze mogelijk ook nog minder adequaat reageren op externaliserend probleemgedrag (Wenselaar, 2022). Op basis hiervan kan worden verwacht dat een verstandelijke beperking bij de ouders het verband tussen externaliserend probleemgedrag bij het kind en een uithuisplaatsing modereert.

Bij ouders zonder een verstandelijke beperking zijn al verbanden gevonden tussen externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling enerzijds en een uithuisplaatsing anderzijds. Ouders met een verstandelijke beperking ervaren nog eens extra moeilijkheden in de opvoeding van hun kinderen. Zoals hierboven beschreven, hebben ze een verminderde impulsbeheersing en ervaren ze problemen in de interactie met hun kind, waardoor externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling mogelijk nog sterker samenhangen met een uithuisplaatsing bij ouders met een verstandelijke beperking. Daarom wordt in de huidige studie onderzocht of de algemeen verklarende factoren voor een uithuisplaatsing nog sterker gelden bij ouders met een verstandelijke beperking.

Huidige studie

De huidige studie richt zich op de onderzoeksvraag: 'Zijn er verbanden tussen externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling enerzijds en een uithuisplaatsing anderzijds en modereert een verstandelijke beperking bij de ouders de verbanden tussen de overige factoren (externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling) en een uithuisplaatsing?'. De verwachting is dat externaliserend probleemgedrag bij het kind, kindermishandeling en een verstandelijke beperking bij de ouders verklarende factoren zijn voor een uithuisplaatsing. Zoals eerder beschreven, zijn deze drie factoren in afzonderlijke studies onderzocht, maar welke factor het sterkst verband houdt met een uithuisplaatsing is nog niet onderzocht. In de huidige studie wordt daarom bekeken welke van de drie factoren het sterkst verband houdt met een uithuisplaatsing.

Ook wordt bekeken of een verstandelijke beperking bij de ouders de overige verbanden modereert. De verwachting is dat de verbanden tussen externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling enerzijds en een uithuisplaatsing anderzijds worden versterkt door een verstandelijke beperking bij de ouders. Als deze verwachting wordt bevestigd, dan zijn de resultaten uit eerdere onderzoeken bij ouders met een gemiddeld intelligentieniveau mogelijk niet geldig voor ouders met een verstandelijke beperking en dan moeten preventie- en interventieprogramma's zich specifiek gaan richten op het voorkomen of verminderen van externaliserend probleemgedrag en kindermishandeling bij kinderen van ouders met een verstandelijke beperking, zodat uithuisplaatsingen kunnen worden voorkomen of zoveel mogelijk kunnen worden verkort.

Methode

Participanten

De huidige studie betrof een onderzoek naar de gegevens in de dossiers van William Schrikker Jeugdbescherming & Jeugdreclassering (WS JB&JR) en De Jeugd- en Gezinsbeschermers (DJGB). WS JB&JR biedt gespecialiseerde jeugdhulp aan jeugdigen met een beperking of van wie de ouders een beperking hebben. DJGB richt zich op de bescherming van kinderen en het ondersteunen van ouders in problematische opvoedsituaties. In de huidige studie is toegang verkregen tot twee bestaande datasets van WS JB&JR en DJGB, waarin afgesloten OTS-dossiers van jeugdigen tussen de 0 en 18 jaar zijn gecodeerd. De dossiers zijn geselecteerd op basis van een aantal inclusiecriteria. De OTS-maatregel moest afgesloten zijn tussen 2015 en 2019, op het moment van de selectie mocht er geen sprake zijn van een actuele maatregel en de maatregel moest minimaal een jaar hebben gelopen. In totaal voldeden 5281 dossiers aan deze inclusiecriteria. Uit deze 5281 dossiers is middels een online randomisator een aselechte steekproef van 286 dossiers getrokken, omdat werd verwacht dat 286 dossiers konden worden gescoord. 158 dossiers waren afkomstig van WS JB&JR en 128 dossiers waren afkomstig van DJGB. De uiteindelijke steekproef omvatte dus 286 participanten ($N = 286$), waarvan 125 meisjes en 160 jongens (1 missende waarde). De gemiddelde leeftijd van de kinderen was 9.2 jaar met een standaarddeviatie van 5.5.

Meetinstrumenten

Bij de start van de maatregel zijn de beschikking, het raadsrapport, de diagnostische onderzoeksrapportages, de overige externe rapportages, het eerste OTS plan van aanpak, het eerste casusoverzicht en de eerste veiligheidslijst bekeken. De dossiers werden gescoord op 297 items waar veelal met 'ja' of 'nee' op kon worden geantwoord. Elke variabele werd

volgens het codeersysteem als ‘ja’ gecodeerd indien de informatie in het dossier overeenkwam met de criteria in het codeboek. De variabele werd als ‘nee’ gecodeerd indien de variabele volgens de informatie in het dossier niet aanwezig was bij de jeugdige en/of het gezin. De variabele kreeg de codering ‘onbekend’ indien de variabele niet werd beschreven in het dossier. De variabelen zijn gehercodeerd naar dichotome variabelen. De waarden ‘onbekend’ en ‘nee’ zijn gecodeerd als 0. De waarden ‘vermoeden van’ en ‘ja’ zijn gecodeerd als 1. Het gebruikte codeersysteem is onderzocht op interbeoordelaarsbetrouwbaarheid. 34 dossiers zijn onafhankelijk herbeoordeeld door 2 onderzoekers. Cohen’s Kappa is berekend en bleek een hoge interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te indiceren ($K = .78$).

Externaliserend probleemgedrag bij kind

De variabele ‘externaliserend probleemgedrag bij kind’ is geoperationaliseerd als: ‘problemen die betrekking hebben op conflicten met anderen, zoals fysiek agressief gedrag, oppositioneel gedrag en antisociaal gedrag. Te denken valt aan een externe locus of control, weinig controle over emoties, emoties afreageren op anderen of spullen, leeftijdsinadequate driftbuien en agressie’. Deze variabele werd gecodeerd als ‘nee/onbekend’ (0) of ‘ja’ (1).

Kindermishandeling

Bij de variabele ‘kindermishandeling’ werden emotionele mishandeling (als ouders niet-incidenteel vijandigheid of afwijzing jegens de jeugdige vertonen), lichamelijke mishandeling (alle vormen van lijfelijk geweld tegen de jeugdige), emotionele verwaarlozing (als ouders langdurig tekortschieten in het geven van positieve aandacht aan de jeugdige) en lichamelijke verwaarlozing (als ouders langdurig nalaten om de jeugdige voldoende te voorzien in de noodzakelijke basisbehoeften) gecodeerd als ‘nee/onbekend’ (0) of ‘ja’ (1). Als minimaal één van de bovenstaande variabelen als ‘ja’ (1) werd gecodeerd, dan werd de variabele ‘kindermishandeling’ ook als ‘ja’ (1) gecodeerd. Als geen van de bovenstaande variabelen als ‘ja’ (1) werd gecodeerd, dan werd de variabele ‘kindermishandeling’ als ‘nee/onbekend’ (0) gecodeerd.

Verstandelijke beperking bij ouders

De variabele ‘verstandelijke beperking bij ouders’ is als volgt gecodeerd: ‘nee/onbekend’ (0) als er geen sprake was van een IQ onder de 70 of tussen de 70 en 85 met beperkingen in het adaptief functioneren en ‘ja/vermoeden van’ (1) als dat wel het geval was.

Uithuisplaatsing

De variabele ‘uithuisplaatsing’ is als volgt gecodeerd: ‘nee’ (0) als de jeugdige gedurende de OTS-maatregel niet uithuisgeplaatst was geweest en ‘ja’ (1) als dat wel het geval was geweest.

Procedure

De studie is goedgekeurd door de ethische commissie van de Universiteit Utrecht (23-0414) en de Universiteit van Amsterdam (2019-CDE-10129). De dossiers konden zonder toestemming van de betrokkenen worden bestudeerd, omdat op basis van de Jeugdwet persoonsgegevens, in het geval van kwaliteitsonderzoek, mogen worden verzameld zonder expliciete toestemming van de betrokkenen. De dossiers zijn gescoord door onderzoekers van het Experticeentrum, onderzoeksstagiaires en studentonderzoekers tussen april 2019 en september 2021 aan de hand van scoringsformulieren. De ingevulde scoringsformulieren zijn ingevoerd in Qualtrics en vervolgens geëxporteerd naar SPSS.

Analyseplan

Eerst is met behulp van een Chi-kwadraat toets bekeken of er verschillen waren in de aan- of afwezigheid van externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling tussen ouders met en zonder een verstandelijke beperking. Daarna is een meervoudige logistische regressieanalyse uitgevoerd om te onderzoeken of er verbanden waren tussen externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling enerzijds en een uithuisplaatsing anderzijds en of een verstandelijke beperking bij de ouders de verbanden tussen de overige factoren (externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling) en een uithuisplaatsing modereerde. De onafhankelijke variabelen waren ‘externaliserend probleemgedrag bij kind’, ‘kindermishandeling’ en ‘verstandelijke beperking bij ouders’ en de afhankelijke variabele was ‘uithuisplaatsing’. In stap 1 van de meervoudige logistische regressieanalyse zijn de controlevariabelen ‘geslacht van kind’ en ‘leeftijd van kind’ toegevoegd. Vervolgens zijn in stap 2 de onderzoeksvariabelen ‘externaliserend probleemgedrag bij kind’, ‘kindermishandeling’ en ‘verstandelijke beperking bij ouders’ toegevoegd. Tenslotte zijn in stap 3 de interacties tussen de variabelen ‘externaliserend probleemgedrag bij kind’ en ‘verstandelijke beperking bij ouders’ en de variabelen ‘kindermishandeling’ en ‘verstandelijke beperking bij ouders’ toegevoegd.

Resultaten

Data-inspectie

De assumpties lineariteit, homoscedasticiteit en normaliteit konden niet worden gecontroleerd, omdat alle variabelen dichotoom zijn. Middels Cook’s distance zijn de uitschieters gecontroleerd. Er was geen sprake van invloedrijke uitschieters, omdat Cook’s distance lager was dan 1 ($Max = .03$). Bovendien is voldaan aan de assumptie van multicollineariteit ($VIF = 1.02$).

Beschrijvende statistieken

In Tabel 1 zijn de beschrijvende statistieken van ‘externaliserend probleemgedrag bij kind’, ‘kindermishandeling’, ‘verstandelijke beperking bij ouders’ en ‘uithuisplaatsing’ weergegeven. Tabel 1 toont het aantal participanten en de percentages van de variabelen.

Tabel 1

Beschrijvende Statistieken van Externaliserend Probleemgedrag, Kindermishandeling, Verstandelijke Beperking en Uithuisplaatsing

	<i>N</i>	<i>%</i>
Externaliserend probleemgedrag	285	100%
Ja	165	57.9%
Nee/onbekend	120	42.1%
Kindermishandeling	286	100%
Ja	248	86.7%
Nee/onbekend	38	13.3%
Verstandelijke beperking	246	100%
Ja/vermoeden van	113	45.9%
Nee/onbekend	133	54.1%
Uithuisplaatsing	286	100%
Ja	107	37.4%
Nee	179	62.6%

Chi-kwadraat toets

In Tabel 2 zijn de resultaten van de Chi-kwadraat toets weergegeven. Met behulp van de Chi-kwadraat toets is bekeken of de verschillen in externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling tussen ouders met en zonder een verstandelijke beperking significant zijn. Er is voldaan aan de assumptie van de Chi-kwadraat toets, want de expected count was niet lager dan 5. De Chi-kwadraat toets liet geen significant verband zien tussen externaliserend probleemgedrag bij het kind en een verstandelijke beperking bij de ouders, $X^2(1) = .02, p = .883$. Voor het verband tussen kindermishandeling en een verstandelijke

bepierking bij de ouders is de Fisher's exact toets gebruikt, want de observed count was lager dan 10. De Fisher's exact toets liet een significant verband zien tussen kindermishandeling en een verstandelijke beperking bij de ouders, $X^2(1) = 4.46$, $p = .026$. De percentages in beide groepen lieten zien dat bij ouders met een verstandelijke beperking (92.9%) vaker sprake was van kindermishandeling dan bij ouders zonder een verstandelijke beperking (84.2%).

Tabel 2

Chi-kwadraat Toets van de Samenhang tussen Externaliserend Probleemgedrag en Kindermishandeling Enerzijds en Verstandelijke Beperking Anderzijds

Variabelen	Verstandelijke beperking		X^2	df	p
	Ja/vermoeden van	Nee/onbekend			
Externaliserend probleemgedrag			.02	1	.883
Ja	60	53.6%	70	52.6%	
Nee/onbekend	52	46.4%	63	47.4%	
Kindermishandeling			4.46	1	.026
Ja	105	92.9%	112	84.2%	
Nee/onbekend	8	7.1%	21	15.8%	

Meervoudige logistische regressieanalyse

In Tabel 3 zijn de resultaten van de meervoudige logistische regressieanalyse voor het verband tussen 'externaliserend probleemgedrag bij kind', 'kindermishandeling' en 'verstandelijke beperking bij ouders' enerzijds en 'uithuisplaatsing' anderzijds weergegeven ($N = 245$). De onafhankelijke variabelen waren 'externaliserend probleemgedrag bij kind', 'kindermishandeling' en 'verstandelijke beperking bij ouders' en de afhankelijke variabele was 'uithuisplaatsing'. Uit de meervoudige logistische regressieanalyse bleek dat een verstandelijke beperking bij de ouders een significante positieve verklarende variabele was voor een uithuisplaatsing, $b = 1.22$, $p = < .001$. Een verstandelijke beperking bij de ouders ging samen met een hogere kans op een uithuisplaatsing. Daarnaast bleek dat externaliserend probleemgedrag bij het kind ook een significante positieve verklarende variabele was voor een uithuisplaatsing, $b = .58$, $p = .043$. Een hogere mate van externaliserend probleemgedrag bij het kind ging samen met een hogere kans op een uithuisplaatsing. Daarentegen bleek dat kindermishandeling geen significante verklarende variabele was voor een uithuisplaatsing,

$b = -.44, p = .312$. Geconcludeerd kan worden dat externaliserend probleemgedrag bij het kind en een verstandelijke beperking bij de ouders samenhangen met een uithuisplaatsing en dat kindermishandeling niet samenhangt met een uithuisplaatsing.

Tabel 3

Meervoudige Logistische Regressieanalyse tussen Externaliserend Probleemgedrag, Kindermishandeling en Verstandelijke Beperking Enerzijds en Uithuisplaatsing Anderzijds (N = 245)

Variabelen	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>Wald</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	<i>Exp (b)</i>
Externaliserend probleemgedrag	.58	.28	4.09	1	.043	1.78
Kindermishandeling	-.44	.43	1.02	1	.312	.65
Verstandelijke beperking	1.22	.29	17.94	1	< .001	3.37

Moderatieanalyse

In Tabel 4 zijn de resultaten van de moderatieanalyse met ‘verstandelijke beperking bij ouders’ als moderator en ‘externaliserend probleemgedrag bij kind’ als onafhankelijke variabele voor de verklaring van ‘uithuisplaatsing’ weergegeven. Met behulp van de moderatieanalyse via PROCESS is onderzocht of een verstandelijke beperking bij de ouders het verband tussen externaliserend probleemgedrag bij het kind en een uithuisplaatsing modereert ($N = 245$). Uit de moderatieanalyse is wederom een positief significant hoofdeffect gebleken van externaliserend probleemgedrag bij het kind op een uithuisplaatsing, $b = 1.43, t = 80.18, p = .003$. Daarnaast is wederom een positief significant hoofdeffect gevonden van een verstandelijke beperking bij de ouders op een uithuisplaatsing, $b = 2.08, t = 92.66, p = .000$. Bovendien is uit de moderatieanalyse naar voren gekomen dat er een significant interactie-effect aanwezig was tussen externaliserend probleemgedrag bij het kind en een verstandelijke beperking bij de ouders op een uithuisplaatsing, $b = -1.50, t = 25.34, p = .014$. De conclusie is dat een verstandelijke beperking bij de ouders het verband tussen externaliserend probleemgedrag bij het kind en een uithuisplaatsing versterkt.

In Figuur 1 is de interactie tussen ‘externaliserend probleemgedrag bij kind’ en ‘verstandelijke beperking bij ouders’ geïllustreerd aan de hand van de percentages uithuisplaatsingen per groep. De resultaten laten zien dat het percentage uithuisplaatsingen het hoogste is bij de groep met geen externaliserend probleemgedrag bij het kind en wel een verstandelijke beperking bij de ouders. Als er geen sprake is van externaliserend probleemgedrag bij het kind, dan is het verschil tussen ouders met en zonder een

verstandelijke beperking het grootste. Als er dus geen sprake is van externaliserend probleemgedrag bij het kind, dan is de kans op een uithuisplaatsing dus aanzienlijk hoger bij ouders met een verstandelijke beperking dan bij ouders zonder een verstandelijke beperking. Het is mogelijk dat dan andere factoren doorslaggevend zijn geweest voor de uithuisplaatsing (wellicht seksueel misbruik of andere vormen van gezinsproblematiek).

In Tabel 5 zijn ten slotte de resultaten van de moderatieanalyse met ‘verstandelijke beperking bij ouders’ als moderator en ‘kindermishandeling’ als onafhankelijke variabele voor de verklaring van ‘uithuisplaatsing’ weergegeven. Met behulp van de moderatieanalyse via PROCESS is onderzocht of een verstandelijke beperking bij de ouders het verband tussen kindermishandeling en een uithuisplaatsing modereert ($N = 246$). Uit de moderatieanalyse is geen significant hoofdeffect gebleken van kindermishandeling op een uithuisplaatsing, $b = -.61$, $t = 38.28$, $p = .241$. Daarnaast is geen significant hoofdeffect gevonden van een verstandelijke beperking bij de ouders op een uithuisplaatsing, $b = .69$, $t = 58.20$, $p = .412$. Bovendien is uit de moderatieanalyse naar voren gekomen dat er geen significant interactie-effect aanwezig was tussen kindermishandeling en een verstandelijke beperking bij de ouders op een uithuisplaatsing, $b = .59$, $t = 56.54$, $p = .513$. Geconcludeerd kan worden dat een verstandelijke beperking bij de ouders het verband tussen kindermishandeling en een uithuisplaatsing niet versterkt.

Tabel 4

Moderatieanalyse met Verstandelijke Beperking als Moderator en Externaliserend Probleemgedrag als Onafhankelijke Variabele voor de Verklaring van Uithuisplaatsing ($N = 245$)

	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Constant	-2.08	.40	-1.87	.000
Externaliserend probleemgedrag	1.43	.47	80.18	.003
Verstandelijke beperking	2.08	.49	92.66	.000
Interactie	-1.50	.61	25.34	.014

Tabel 5

Moderatieanalyse met Verstandelijke Beperking als Moderator en Kindermishandeling als Onafhankelijke Variabele voor de Verklaring van Uithuisplaatsing (N = 246)

	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Constant	-.69	.46	35.03	.134
Kindermishandeling	-.61	.52	38.28	.241
Verstandelijke beperking	.69	.85	58.20	.412
Interactie	.59	.90	56.54	.513

Figuur 1

Interactie tussen Externaliserend Probleemgedrag en Verstandelijke Beperking

Discussie

Onderzoeksvraag en hypothesen

De huidige studie richtte zich op de onderzoeksvraag: 'Zijn er verbanden tussen externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling enerzijds en een uithuisplaatsing anderzijds en modereert een verstandelijke beperking bij de ouders de verbanden tussen de overige factoren (externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling) en een uithuisplaatsing?'. De verwachting was dat externaliserend probleemgedrag bij het kind, kindermishandeling en een verstandelijke beperking bij de ouders verklarende factoren waren voor een uithuisplaatsing. Ook werd verwacht dat de verbanden tussen externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling

enerzijds en een uithuisplaatsing anderzijds werden versterkt door een verstandelijke beperking bij de ouders.

Bevindingen en verklaringen

Uit de resultaten is gebleken dat kinderen van ouders met een verstandelijke beperking vaker uithuisgeplaatst waren geweest dan kinderen van ouders zonder een verstandelijke beperking. Ook bleek dat kinderen met externaliserend probleemgedrag vaker uithuisgeplaatst waren geweest dan kinderen zonder externaliserend probleemgedrag. Dit is in lijn met de bevindingen van de reviewstudie van Knorth (2000), waaruit is gebleken dat de aanwezigheid van ernstige gedragsproblemen bij de jeugdige een belangrijke reden is voor een uithuisplaatsing en dat de kans op een uithuisplaatsing stijgt naarmate de externaliserende gedragsproblematiek als ernstiger wordt beoordeeld. De resultaten van de reviewstudie van Knorth (2000) komen dus overeen met de resultaten van de huidige studie. Het verschil tussen de twee studies is dat de huidige studie recent is uitgevoerd bij een grote groep kinderen in Nederland en dat de reviewstudie van Knorth (2000) al jaren geleden is uitgevoerd, dus preventieprogramma's gericht op externaliserend probleemgedrag bij het kind lijken nog niet te hebben geleid tot een lager risico op een uithuisplaatsing.

Daarnaast is uit de resultaten gebleken dat kinderen die kindermishandeling hebben meegemaakt niet vaker uithuisgeplaatst waren geweest dan kinderen die geen kindermishandeling hebben meegemaakt. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat in de huidige studie het percentage participanten zonder kindermishandeling laag was, waardoor weinig participanten behoorden tot de groep 'geen kindermishandeling'. Hoe minder participanten per groep, hoe kleiner de power en hoe moeilijker het wordt om een werkelijk effect aan te tonen (Biesheuvel, 2014).

Bovendien is uit de resultaten gebleken dat bij kinderen met externaliserend probleemgedrag en ouders met een verstandelijke beperking vaker sprake was van een uithuisplaatsing dan bij kinderen met externaliserend probleemgedrag en ouders met geen verstandelijke beperking. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat ouders met een verstandelijke beperking vaker problemen ervaren in de interactie met hun kind, waardoor ze mogelijk ook nog minder adequaat reageren op externaliserend probleemgedrag (Wenselaar, 2022). In deze gevallen is vrijwillige hulpverlening mogelijk onvoldoende toereikend en is een uithuisplaatsing wellicht noodzakelijk.

Ten slotte zijn op basis van de resultaten geen aanwijzingen gevonden voor de suggestie dat, in het geval van kindermishandeling, het risico op een uithuisplaatsing verschillend is voor ouders met en zonder een verstandelijke beperking. Een mogelijke

verklaring hiervoor is dat het artikel van Wenselaar (2022) zich alleen richtte op lichamelijke mishandeling en dat de huidige studie zich richtte op emotionele mishandeling, lichamelijke mishandeling, emotionele verwaarlozing en lichamelijke verwaarlozing. Mogelijk geldt de interactie vooral voor lichamelijke mishandeling, de vorm van mishandeling die vaak beter zichtbaar is. Echter, in de huidige studie is hier niet specifiek naar gekeken. Toekomstig onderzoek zou zich hierop kunnen richten.

Om uithuisplaatsingen te kunnen voorkomen of zoveel mogelijk te kunnen verkorten, moeten preventie- en interventieprogramma's zich specifiek gaan richten op het voorkomen of verminderen van externaliserend probleemgedrag bij kinderen van ouders met een verstandelijke beperking. Een interventieprogramma dat kan worden ingezet om uithuisplaatsingen te kunnen voorkomen is intensieve ambulante gezinsbehandeling. Intensieve ambulante gezinsbehandeling biedt hulp aan kinderen en jongeren tussen de 0 en 18 jaar en hun gezin, waarbij sprake is van ernstige gedragsproblemen en ernstig verstoorde gezinsrelaties (Janssens & Kemper, 2003). Gedurende de intensieve ambulante gezinsbehandeling wordt niet alleen geprobeerd om een uithuisplaatsing van het kind te voorkomen, maar wordt tevens ingestoken op het verminderen van de gedragsproblemen van het kind, het verminderen van de opvoedingsbelasting die ouders ervaren en het verbeteren van het functioneren van het gezin als geheel. Uit het onderzoek van Janssens en Kemper (2003) is gebleken dat intensieve ambulante gezinsbehandeling leidt tot minder gedragsproblemen bij het kind, minder opvoedingsbelasting en minder gezinsproblemen.

Sterke punten, zwakke punten en suggesties voor vervolgonderzoek

Een sterk punt van het onderzoek is dat er een grote aselechte steekproef is getrokken, waardoor de resultaten uit de steekproef kunnen worden gegeneraliseerd naar de gehele populatie van jeugdigen tussen de 0 en 18 jaar met een OTS-maatregel. Een ander sterk punt van het onderzoek is dat er sprake was van een hoge interbeoordelaarsbetrouwbaarheid. Een zwak punt van het onderzoek is dat de resultaten zijn gebaseerd op basis van informatie uit de dossiers, waarin bepaalde factoren mogelijk niet zijn gerapporteerd. Hierdoor kunnen vertekende resultaten ontstaan. Desondanks is dossieronderzoek wel de minst ingrijpende manier voor cliënten om belangrijke inzichten te verwerven over de gedwongen zorg. Een ander zwak punt van het onderzoek is dat er sprake was van een laag aantal kinderen waarbij er geen sprake was van kindermishandeling, waardoor deze groep klein was en er sprake was van minder power bij de analyses gericht op kindermishandeling.

Toekomstig onderzoek zou zich kunnen richten op het verband tussen kindermishandeling en een uithuisplaatsing bij jongere kinderen, pleegkinderen en

vluchtelingenkinderen. In de huidige studie was het percentage participanten zonder kindermishandeling laag, dus het is zinvol om de huidige studie te repliceren voor een bredere doelgroep. Ook zou in de toekomst longitudinaal onderzoek kunnen worden uitgevoerd bij kinderen van ouders met en zonder een verstandelijke beperking om te onderzoeken welke variabelen externaliserend probleemgedrag bij het kind en kindermishandeling voorspellen.

Conclusie

Concluderend kan worden gesteld dat externaliserend probleemgedrag bij het kind en een verstandelijke beperking bij de ouders samenhangen met een uithuisplaatsing. Een hogere mate van externaliserend probleemgedrag bij het kind en een verstandelijke beperking bij de ouders gaan samen met een hogere kans op een uithuisplaatsing. Echter, kindermishandeling hangt niet samen met een uithuisplaatsing. Verder kan worden geconcludeerd dat een verstandelijke beperking bij de ouders het verband tussen externaliserend probleemgedrag bij het kind en een uithuisplaatsing modereert. De percentages in de verschillende subgroepen toonden aan dat externaliserend probleemgedrag bij het kind vooral bij kinderen zonder ouders met een verstandelijke beperking lijkt samen te gaan met een groter risico op een uithuisplaatsing in vergelijking met kinderen zonder externaliserend probleemgedrag. Daarentegen wordt het verband tussen kindermishandeling en een uithuisplaatsing niet gemodereerd door een verstandelijke beperking bij de ouders.

Literatuurlijst

- Addink, A., Lekkerkerker, L., Chênevert, C., & Eijgenraam, K. (2012). *Ontwikkeling van cliëntprofielen voor de Utrechtse jeugdzorg*. Nederlands Jeugdinstituut.
- Alink, L., Prevoo, M., Berkel, S. V., Liniting, M., Klein Velderman, M., & Pannebakker, F. (2018). *NPM-2017: Nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen*. Leiden University & TNO Child Health.
- Belsky, J. (1993). Etiology of child maltreatment: A developmental ecological analysis. *Psychological Bulletin*, *114*(3), 413-434. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.114.3.413>
- Berrick, J. D., Needell, B., Barth, R. P., & Jonson-Reid, M. (1998). *The tender years: Toward developmentally sensitive child welfare services for very young children*. Oxford University Press.
- Biesheuvel, E. (2014). Statistiek en datamanagement. In H. J. Out, P. Van Meurs, & R. Van Olden (Reds.), *Handboek farmaceutische geneeskunde* (pp. 37-55). Bohn Stafleu van Loghum.
- Busschers, I. (2018). *Child safety now! Towards effective case management in child protection and youth parole services*. Universiteit van Amsterdam.
- CBS. (2020). *Regionale spreiding personen met LVB 2020*. Geraadpleegd op 21 december 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/48/regionale-spreiding-personen-met-lvb-2020>
- Côté, S. M., Orri, M., Marttila, M., & Ristikari, T. (2018). Out-of-home placement in early childhood and psychiatric diagnoses and criminal convictions in young adulthood: A population-based propensity score-matched study. *The Lancet Child & Adolescent Health*, *2*(9), 647-653. [https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1016/S2352-4642\(18\)30207-4](https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1016/S2352-4642(18)30207-4)

- De Graaf, R., Ten Have, M., Van Gool, C., & Van Dorsselaer, S. (2012). Prevalence of mental disorders and trends from 1996 to 2009. Results from NEMESIS-2. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 54(1), 27-38. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22237608/>
- De Vries, J. N., Willems, D. L., Isarin, J., & Reinders, J. S. (2005). *Samenspel van factoren. Inventariserend onderzoek naar de ouderschapscompetenties van mensen met een verstandelijke handicap*. Academisch Medisch Centrum & Universiteit van Amsterdam.
- DeRoma, V., Bingley, C., Kessler, M. L., & Merino, C. (2005). Unacceptable risk factors in child maltreatment: Formulations from caseworkers. *International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*, 1(2), 114. <http://dx.doi.org/10.1037/h0100739>
- Frame, L. (2002). Maltreatment reports and placement outcomes for infants and toddlers in out-of-home care. *Infant Mental Health Journal*, 23(5), 517-540. <https://doi.org/10.1002/imhj.10031>
- Gypen, L., Vanderfaeillie, J., De Maeyer, S., Belenger, L., & Van Holen, F. (2017). Outcomes of children who grew up in foster care: Systematic review. *Children and Youth Services Review*, 76, 74-83. <https://psycnet-apa-org.proxy.library.uu.nl/doi/10.1016/j.chilyouth.2017.02.035>
- Janssens, J. M. A. M., & Kemper, A. A. M. (2003). Intensieve ambulante gezinsbehandeling: Een alternatief voor uithuisplaatsing? *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 42(1), 37-45. https://www.researchgate.net/profile/Jan-Janssens-4/publication/254873471_Intensieve_ambulante_gezinsbehandeling_een_alternatief_voor_uithuisplaatsing/links/544102ad0cf2e6f0c0f484c5/Intensieve-ambulante-gezinsbehandeling-een-alternatief-voor-uithuisplaatsing.pdf

- Jones, L. (1993). Decision making in child welfare: A critical review of the literature. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 10(3), 241-262. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1007/BF00757822>
- Jones, R., Everson-Hock, E. S., Papajoannou, D., Guillaume, L., Goyder, E., Chilcott, J., & Swann, C. (2011). Factors associated with outcomes for looked-after children and young people: A correlates review of the literature. *Child: Care, Health and Development*, 37(5), 613-622. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2011.01226.x>
- Keil, V., & Price, J. M. (2006). Externalizing behavior disorders in child welfare settings: Definition, prevalence and implications for assessment and treatment. *Children and Youth Services Review*, 28(7), 761-779. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1016/j.chilyouth.2005.08.006>
- Knorth, E. (2000). Besluitvorming over uithuisplaatsing in de jeugdzorg. *Kind en Adolescent*, 21(2), 44-59. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1007/BF03060760>
- Knorth, E. (2005). Uithuisplaatsingen. In J. Hermanns, C. Van Nijnatten, F. Verheij, & M. Reuling (Reds.), *Handboek jeugdzorg deel 2* (pp. 163-178). Bohn Stafleu van Loghum.
- Landsverk, J., Davis, I., Ganger, W., Newton, R., & Johnson, I. (1996). Impact of child psychosocial functioning on reunification from out-of-home care. *Children and Youth Services Review*, 18(4-5), 447-462. [https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1016/0190-7409\(96\)00014-X](https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1016/0190-7409(96)00014-X)
- Llewellyn, G., & Hindmarsh, G. (2015). Parents with intellectual disability in a population context. *Current Developmental Disorders Reports*, 2(2), 119-126. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1007/s40474-015-0042-x>

- McConnell, D., Aunos, M., Pacheco, L., & Feldman, M. (2021). Child maltreatment investigations in Canada: Main and moderating effects of primary caregiver cognitive impairment. *Child Maltreatment, 26*(1), 115-125.
<https://doi.org/10.1177/1077559520910806>
- Mevissen, E. H. M., Evers, M., Wanders, F., & Didden, H. C. M. (2018). Het KINGS-model bij licht verstandelijke beperking: Behandeling van complexe gezinstrauma's in klinische setting. *Kind en Adolescent Praktijk, 17*, 34-42. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1007/s12454-018-0034-1>
- Newton, R. R., Litrownik, A. J., & Landsverk, J. A. (2000). Children and youth in foster care: Disentangling the relationship between problem behaviors and number of placements. *Child Abuse & Neglect, 24*(10), 1363-1374. [https://psycnet-apa-org.proxy.library.uu.nl/doi/10.1016/S0145-2134\(00\)00189-7](https://psycnet-apa-org.proxy.library.uu.nl/doi/10.1016/S0145-2134(00)00189-7)
- Perlman, S., & Fantuzzo, J. W. (2013). Predicting risk of placement: A population-based study of out-of-home placement, child maltreatment and emergency housing. *Journal of the Society for Social Work and Research, 4*(2), 99-113.
<https://doi.org/10.5243/jsswr.2013.7>
- Poertner, J., Bussey, M., & Fluke, J. (1999). How safe are out-of-home placements? *Children and Youth Services Review, 21*(7), 549-563. [https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1016/S0190-7409\(99\)00038-9](https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1016/S0190-7409(99)00038-9)
- Van der Steege, M. (2013). Langdurig opgroeien van uithuisgeplaatste kinderen. *Jeugdbeleid, 7*(1), 23-28. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1007/s12451-013-0005-3>
- Van Ooyen-Houben, M. M. J. (1992). De ontwikkeling van jonge kinderen na een uithuisplaatsing. *Kind en Adolescent, 13*(4), 129-137. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1007/BF03060473>

- Wade, C., Llewellyn, G., & Matthews, J. (2015). Parent mental health as a mediator of contextual effects on parents with intellectual disabilities and their children. *Clinical Psychologist, 19*(1), 28-38. <https://doi.org/10.1111/cp.12055>
- Wenselaar, L. (2022). Wat als je ouders licht verstandelijk beperkt zijn en jij niet? *Kind en Adolescent Praktijk, 21*(2), 38-44. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1007/s12454-022-0694-8>
- Willems, D. L., De Vries, J. N., Isarin, J., & Reinders, J. S. (2007). Parenting by persons with intellectual disability: An explorative study in the Netherlands. *Journal of Intellectual Disability Research, 51*(7), 537-544. <https://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2788.2006.00924.x>